

Sture Lindahl seminarium

Frågorna som politiken måste förhålla sig till nu!

- Är elförsörjningen en nationell angelägenhet ...?
- Kan man lämna över samhällskritisk infrastruktur till marknaden (finansiella aktörer)?
- Har Sverige de politiker, expertmyndigheter och kompetens som krävs för att säkerställa att Sverige över tid kan vidmakthålla den position vi haft i minst 50 år med konkurrenskraftiga och internationellt sett låga elpriser?

Video sekvens (spannlogiken) om hur elpriset sätts

<https://svt.se/nyheter/lokalt/skane/lexperts-modell-skalosa-elkrisen>

**Vem är ansvarig för
de höga elpriserna i
Sverige ..?**

- Tycker du att det är ok att elkonsumenterna ska betala 300-500% högre kostnad för elen för att Nordpools elprissättningsmodell har havererat?
- Tycker du att det är ok att den havererade elprismodellen genererar oförtjänta gigantiska övervinster till elproducenterna – hitintills > 120 miljarder kronor?
- Tycker du att det är ok att elkonsumenterna ska betala 90 miljarder till den det statliga affärsverket Svenska kraftnät för någonting som aldrig varit tänkt?

Svk har prognoserat att de får in ytterligare 70 miljarder under 2023.

- Tycker du att det är rätt att Finansdepartementet plockat av elkonsumenterna 50 miljarder kronor i extra momsintäkter?

Om du inte tycker detta – vad gör du för att få ordning på den skada som denna förmögenhetsöverföring resulterar i för landet Sverige?

Driver inflationen → Ökade räntor → Konkurer → Arbetslöshet → Misär i samhället i stort

Före avregleringen (1996)

Ellens roll i samhällsutvecklingen

Efter avregleringen - fram till idag

Elnäten har blivit en kassako.
Klimatneutral elproduktion

Framtiden – nästa 25 år

Elen blir en lyxprodukt
som tar utgångspunkt från
avkastning till de som investerat

1900

Staten (Vattenfall), kommuner och företag som behövde elen var initiativtagare.

2000

Elen blir en handelsvara utan gränser. Elnätens säljs till finansiella aktörer

2023

EU ambition om en europeisk elmarknad styrd av regelverk som beslutas i Bryssel. Men till gagn för vem?

Vem ska betala för industrins behov av en fördubbling av Sverige elbehov?

2050

Vad blir Sveriges roll i Europas elförsörjning?

Beken teamet

- **Beken teamet är ett ideellt opolitiskt och icke kommersiellt nätverk som samlat engagerade bransch-kunniga - analytiker, traders, lobbyister, kommunikatörer och jurister.**
- **Beken teamet är ingen Opinionsbildare utan en Folkbildare**
- **Svenska elkonsumenter måste få veta varför och vad som kan göras.**
- **Beken teamet är inspiratörer till att samla kompetens och beslutsfattare för att få stopp på förmögenhetsöverföringen som är på väg att underminera ekonomin i stora delar av det svenska samhället.**

Beken teamets ledstjärna

Elförsörjningen ska ta avstamp från att vara en samhällskritisk och nödvändig nyttighet som landet Sverige vidmakthåller kontrollen över.

Svenska elkunder ska betala vad de volymer el som efterfrågas i Sverige på marknadsmässiga sunda villkor kostar att producera inkl skälig avkastning, medan den elen som erbjuds för export prissätts på sina meriter. Elsamarbete mellan länderna i Europa ska promotas

Nyckelord: Klokskap, rättvisa och lojalitet till våra grannländer

Elkostnad för elkonsumenten

Elräkning = Energi + Elnät + Elskatt + Moms

Elräkning i **dec 2020**: $45 + (33+17) + 36 + 33 =$ **1 kr 64 öre/kWh**

7,2 ggr

3,2 ggr

Elräkning i **aug 2022**: $325 + (33+18) + 36 + 115 =$ **5 kr 27 öre/kWh**

Och nu höjer närbolagen sina avgifter för att de har ökade kostnader för inköp av nätförluster och då det överförs mindre energi på deras ledningar måste de höja den fasta delen i nätavgiften.

Elpriset 2012-2022

EUR/MWh

	SE	SE1	SE2	SE3	SE4
2022	-	59,06	61,95	129,21	152,10
2021	-	42,49	42,55	66,00	80,52
2020	-	14,39	14,39	21,19	25,86
2019	-	37,94	37,94	38,36	39,80
2018	-	44,23	44,23	44,54	46,36
2017	-	30,84	30,84	31,24	32,18
2016	-	28,95	28,95	29,24	29,53
2015	-	21,16	21,18	22,00	22,90
2014	-	31,42	31,42	31,62	31,91
2013	-	39,19	39,19	39,45	39,93
2012	-	31,72	31,78	32,32	34,21

Vart är elpriset på väg?

Boven i dramat?

1. För lite elproduktion i södra Sverige
2. För lite stamnät från Norrland till södra Sverige
3. För mycket elexport i kombination med skenande gaspriser och en kapacitetsavgiftsalgoritm som "räknar fel"

Pkt 1 och 2 tar 10-20 år att åtgärda

Pkt 3 kan åtgärdas på några månader

Max förbrukning 5 000 MW

Max produktionskapacitet 1 800 MW

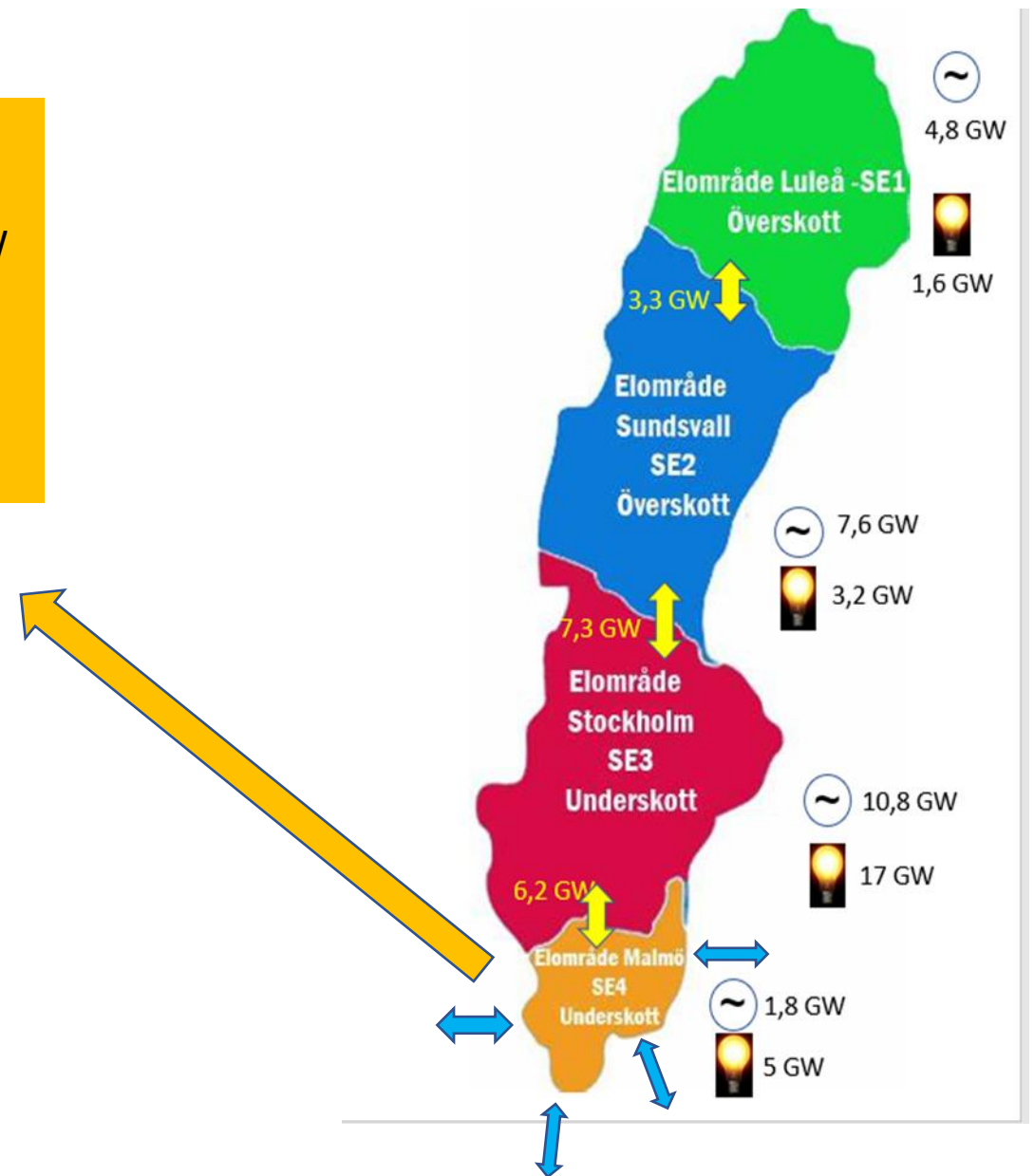
Importkapacitet från SE3: 6 200 MW

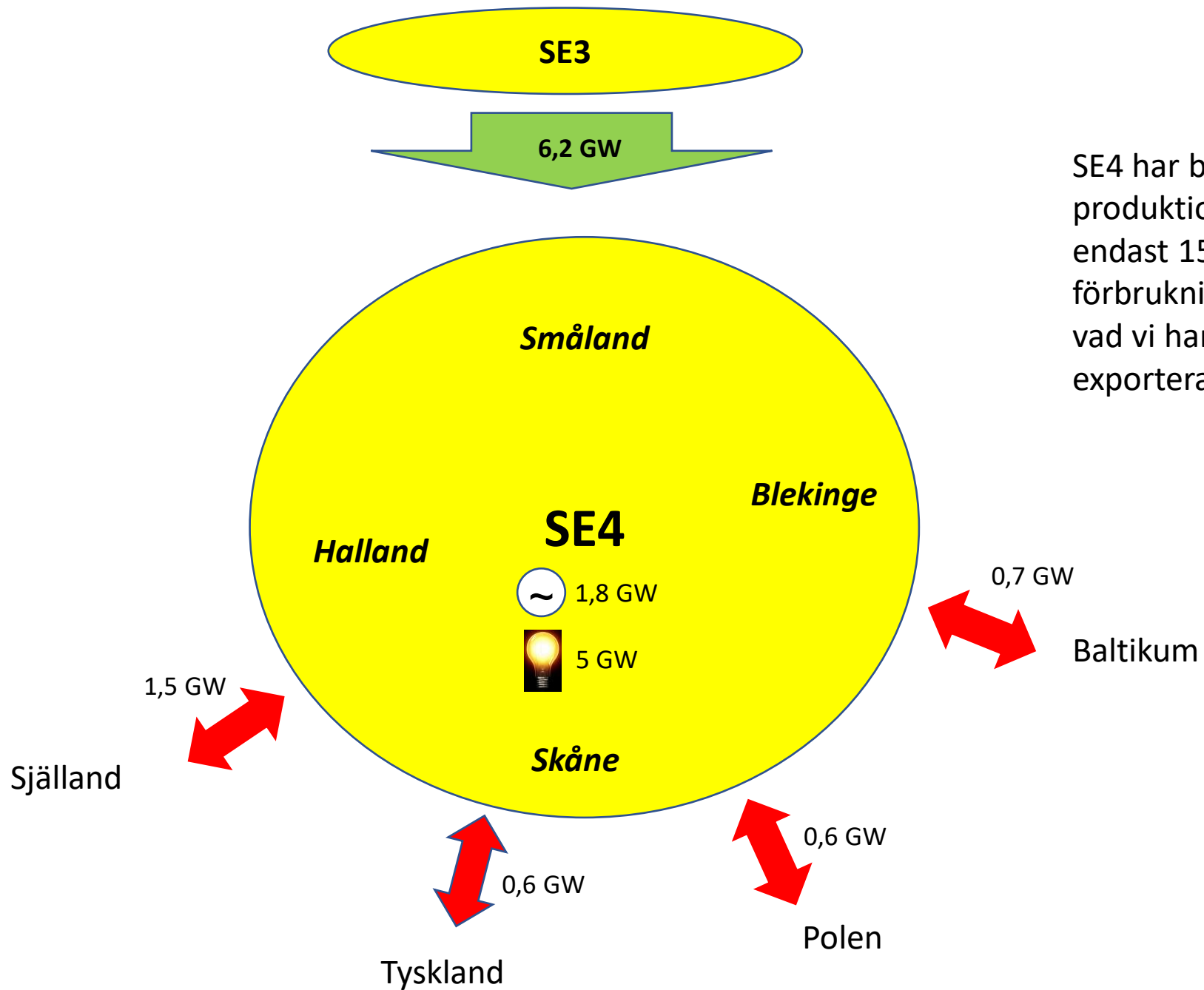
Exportkapacitet: 3 200 MW

En "vanlig" decemberdag så exporterar SE4:

- ✓ nästan dubbelt så mycket som vi kan producera.
- ✓ 50% av vad vi kan överföra från SE3

Sverige måste därför ofta importera el från Litauen för att exportera till de andra grannländerna.

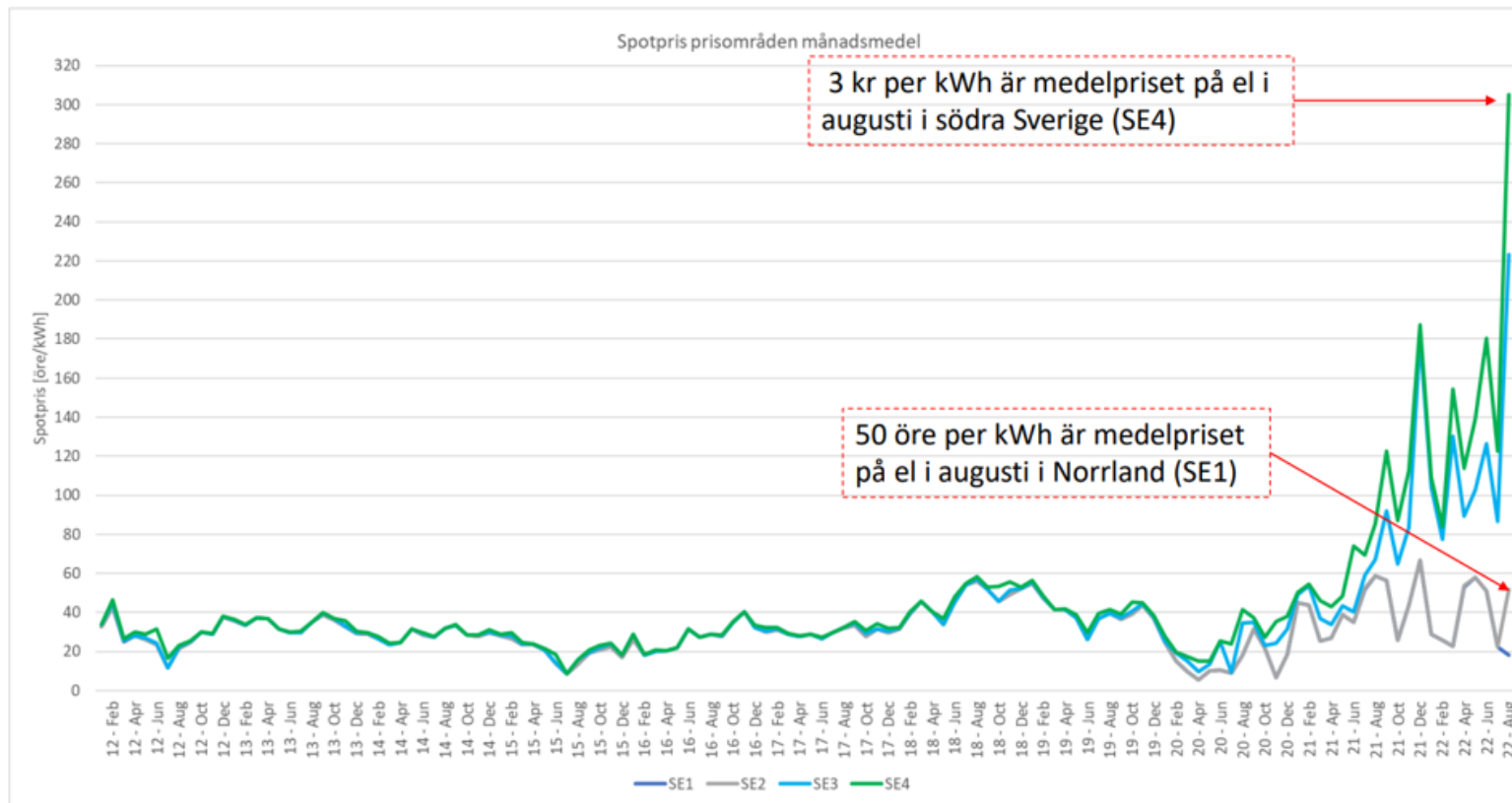

SE4 har begränsad produktionskapacitet – endast 15% av max förbrukning och hälften vad vi har möjlighet att exportera

Marginalprissättningsfilosofin har varit grundbulten under snart 30 år

Under 25 år har marginalprissättningsmodellen fungerat bra då tillgången på el i södra Sverige har varit hyfsat säkrad under merparten av årets timmar. Detta har resulterat i att elpriset har legat stabilt mellan 20-40 öre/kWh exkl skatter och moms från avregleringen 1996 fram till och med 2020.

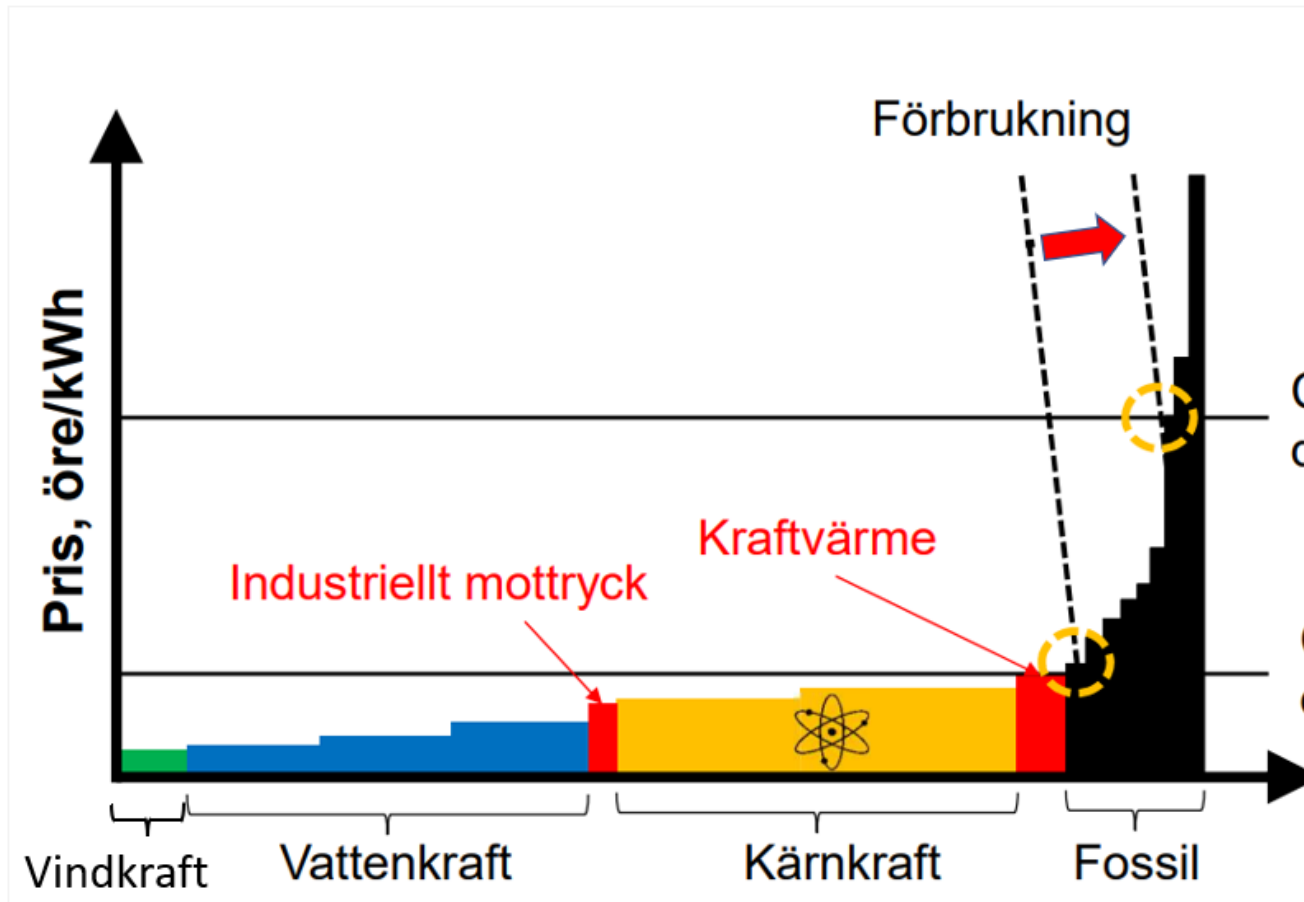

Från att ha haft ganska humana exportvolymen söderut, så slog det plötsligt i taket och efterfrågan drev iväg priset för den sista behövda kWh (på den brantare delen av tillbudskurvan) för att möta efterfrågan som periodvis kunde vara markant större än den inhemska efterfrågan i SE4 och 50% högre än vad vi har elproduktion i SE4.

Tillgång/efterfrågan

På den gemensamma europeiska elmarknaden sätts elpriset för kundkollektivet inom ett elområde (vanligtvis nation, dock inte i Sverige och Norge) så att den sista kWh som behövs för att möta nästkommande dygns efterfrågan timme för timme sätter priset på hela volymen el.

Marginalprissättningsmetodiken

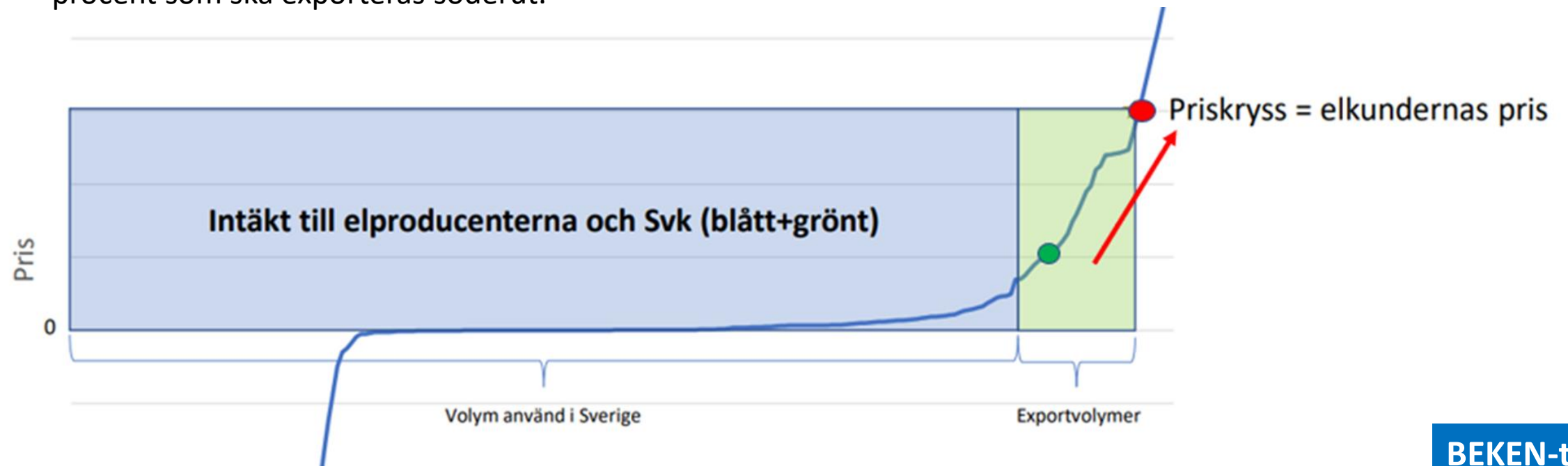

Det innebär att en vindkraftsproducent som har en produktionskostnad som är väldigt låg (några ören/kWh), får lika mycket betalt för sina kWh som exempelvis Karlshamnsverket får om producera några få kWh för att täcka upp så att det finns lika mycket produktion som efterfrågan nästkommande dygns samtliga 24 timmar.

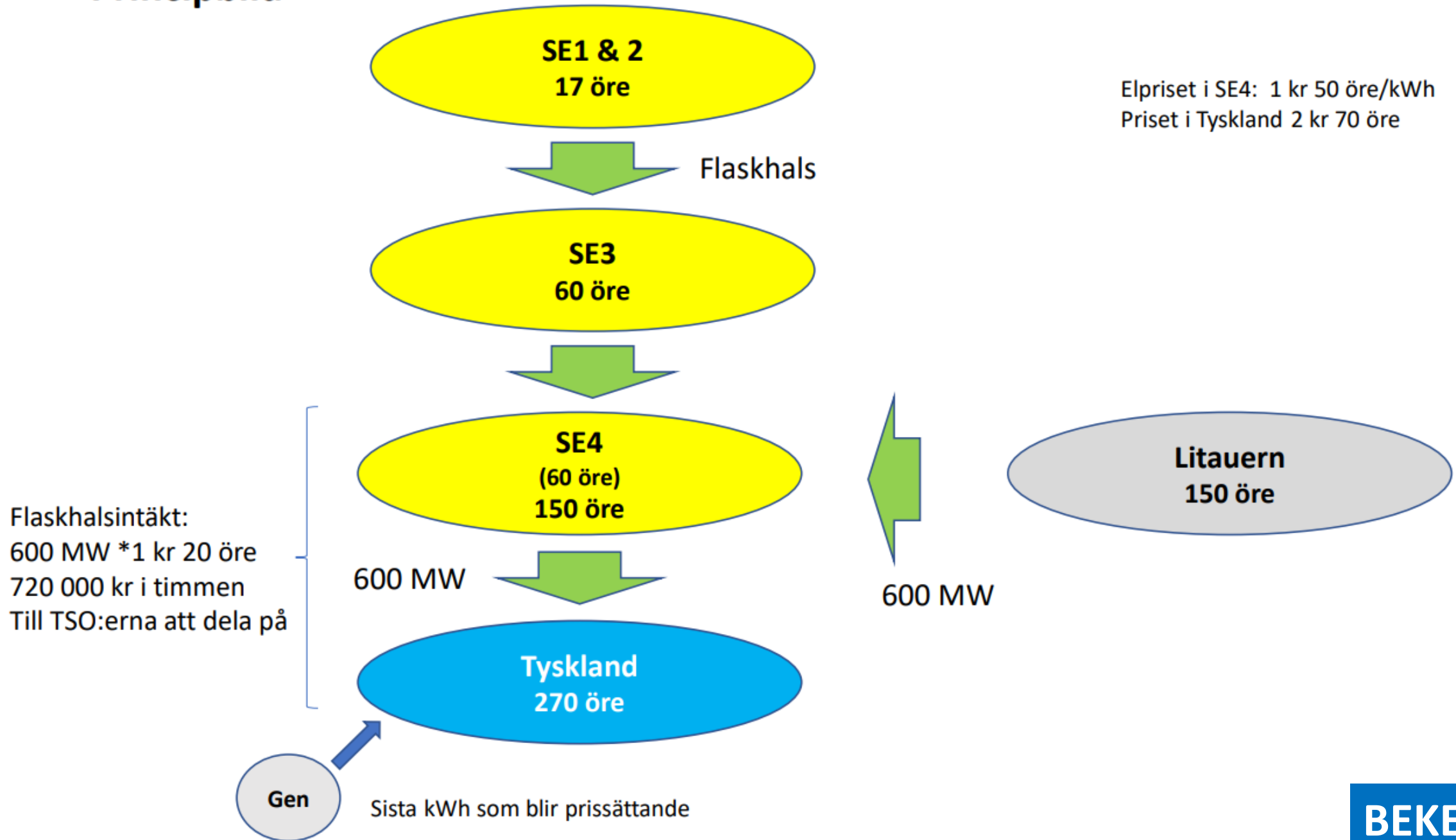
När volymerna ökar och vi har kommit så långt till höger på efterfrågan kurvan där denna börjar att öka exponentiellt så hamnar priskrysset långt över typ medelpriset.

Problemet

- I en marginalprissättningsmetodik sätter den sista behövda kWh elpriset för hela bulken av el inom ett och samma elområde.
- I Tyskland är 15% av elförsörjningen naturgasbaserad. Dessa 15% sätter priser på resterande 85% av elen.
- I Sverige har vi ingen naturgas som är prissättande, men när vi måste producera upp till 3 200 MW mer el för att exportera söderut, så får vi starta dyrare elproduktion (Karlshamnsverket, kraftvärme) eller importera fossilbaserad producerad el från Litauen eller Polen. Den sist producerade kWh av denna "extra el" sätter priset på all el som levereras inom SE4, så om det är enbart någon enstaka procent som ska exporteras söderut.

Principbild

Fullastade kablar frikopplar oss från elpriset i landet vi exporterar till

SE3

6 200 MW

SE4

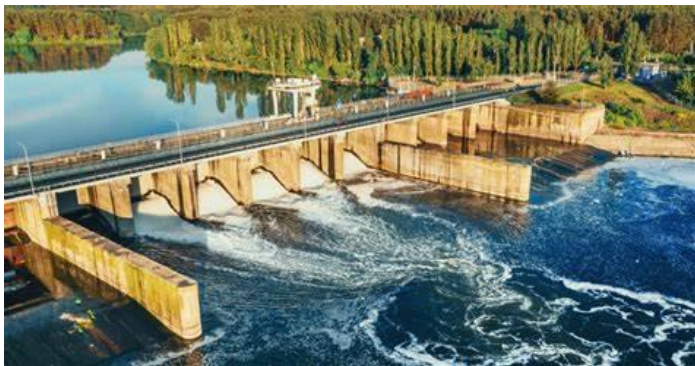

Baltikum

När SE4 har lägre pris än Baltikum, men kan inte få fram mer el för att möta Baltikum's behov än 650 MW till Baltikum. Baltikum behöver då starta ett kraftverk för att få fram de 50 MW som "fattas". Och det ser ut som att Sverige levererar 700 MW till baltikum.

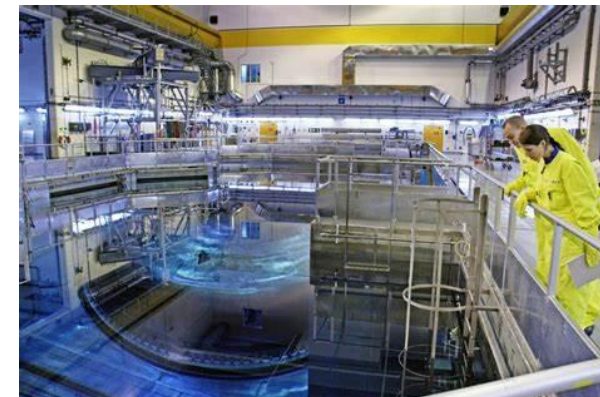
Priset på att producera dessa 50 MW i ett koleldat kraftverk i Litauen sätter priset på elen som förbrukas inom SE4 fast att vi är exportland så importerar vi Litauens priser för sista kWh.

När "experter" (oftast nationalekonomer) säger att när kablarna går fullastade så frikopplar vi oss från det landet vi exporterar till, men då ger det sig att vi har billig energi för att kunna leverera 100%

5-15 öre/kWh

Sverige har tillsammans med Norge de lägsta produktionskostnaderna av el i Europa. Sverige har inte heller elbrist som länderna i Centraleuropa har. Varför ska vi spara om det leder till sänkt levnadsstandard?

25 öre/kWh

<30 öre/kWh

Varför har vi då haft skenande elpriser i södra Sverige med en peak i augusti på över 6 ggr högre än annars?

Belopp att betala	Elräkning	3 255 kr
Betala senast	28 okt	23 255 kr
Bankgiro		5014-0045
Faktura/OCR-nummer		123 456 789 10
Avser		september 2022

250 miljarder kronor

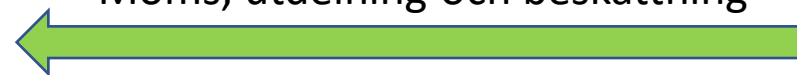
Flaskhalsavgifter

Oskäliga övervinster

Moms, utdelning och beskattning

60 miljarder

>120 miljarder

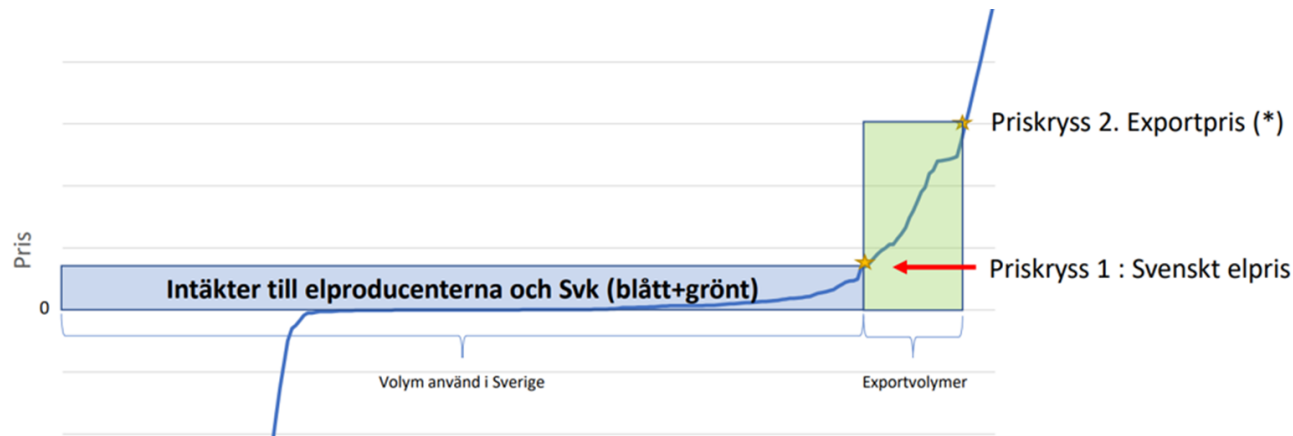
Du och du och jag och 10 miljoner till är med att via våra elräkningar finansierar de ökade kostnaderna i regeringens budget för återställande av försvarsmakten, brottsbekämpning, förbättrad sjukvård och en skolan värd namnet.

Satsningar som måste göras, men inte ska detta ske via elräkningarna ...!!! Här får politiken vara ärliga och tala om varför de måste höja skatten.

Lösningen - Beken's tvåprismodell

I Beken metodiken så exkluderar man prissättande mekanismer som driver iväg priskrysset på ett sätt som inte har någon relevans för de totala volymerna el som ska produceras och levereras.

I praktiken innebär det att efterfrågan och budprocessen ser precis likadan ut som idag. När priskrysset benämnt transferpris bestämts (blir teoretisk samma som idag, så backar Nordpool efterfråge krysset längs budkurvan tills man möter de efterfrågade volymerna för den svenska elmarknaden inom varje elområde. Här sätts priskrysset för svensk marknad för respektive elområde.

Exportvolymerna kan hanteras på olika sätt och kräver en del simuleringar för att bestämma vägval.

a) Man utgår ifrån priskrysset (transferpris)

b) Svk handlar upp exportvolymerna via långsiktigt ingångna avtal med producenterna på marknaden (kan även vara inköp från producent i angränsande länder) och bestämmer priskrysset för transitvolymerna. Import handhas på samma sätt som idag och den anslutningspunkt elkabeln har betraktas som ett kraftverk.

Beken modellen

- Beken modellen innebär att korrigeringar görs i nuvarande marknads/prissättnings-modell för att eliminera icke relevanta prisdrivande parametrar (exportvolymerna) för att förhindra en omotiverad förmögenhetsöverföring från elkunderna till elproducenterna och staten.
- Beken modellen är med andra ord ingen ny prissättningsmodell utan bygger på den nuvarande prissättningsmetodiken med marginalprissättning, men avskiljer exportvolymerna vid prissättning av elen för den inhemska marknaden.
- Beken modellen införs som en övergångslösning tills EU har infört en reformerad marknadsmodell som Sverige då också ansluter sig till.

Beken modellen - sammanfattning

- ✓ Återställer elpriserna för svenska elkunder
- ✓ Angriper förmögenhetsöverföringsproblematiken och normaliserar vinstgenereringen i elproduktionen
- ✓ Fortsatt marginalprissättning åtminstone för de svenska volymerna.
- ✓ Höjer inte priset för slutkunderna i de länder vi har elsamarbete med.
- ✓ Begränsar inte exportvolymerna.
- ✓ Importerad el blir prissättande när denna används i Sverige/elområdet
- ✓ Utmanar elproducenterna i deras budgivning. Har vi en konkurrensutsatt och fungerande elmarknad?
- ✓ Ökad övervakning från konkurrensmyndigheterna

- Dämpar inflationen → räntedämpande
- Ger input till EU reformeringsarbete
- Skapar marknadsmässig sundhet
- Vidmakthåller svensk konkurrenskraft

Nyckelorden

- Klokskap
- Rättvisa
- Lojalitet till våra grannländer

Beken modellen - randvillkor

Beken modellen ställer krav på transparens i budgivningen. Förslagsvis ska budgivarna en månad efter buddag lämna dessa bud till en neutral granskningsfunktion exempelvis Konkurrensverket.

En gång om året offentliggör konkurrensmyndigheten hur budgivningsprocessen fungerat i avseende:

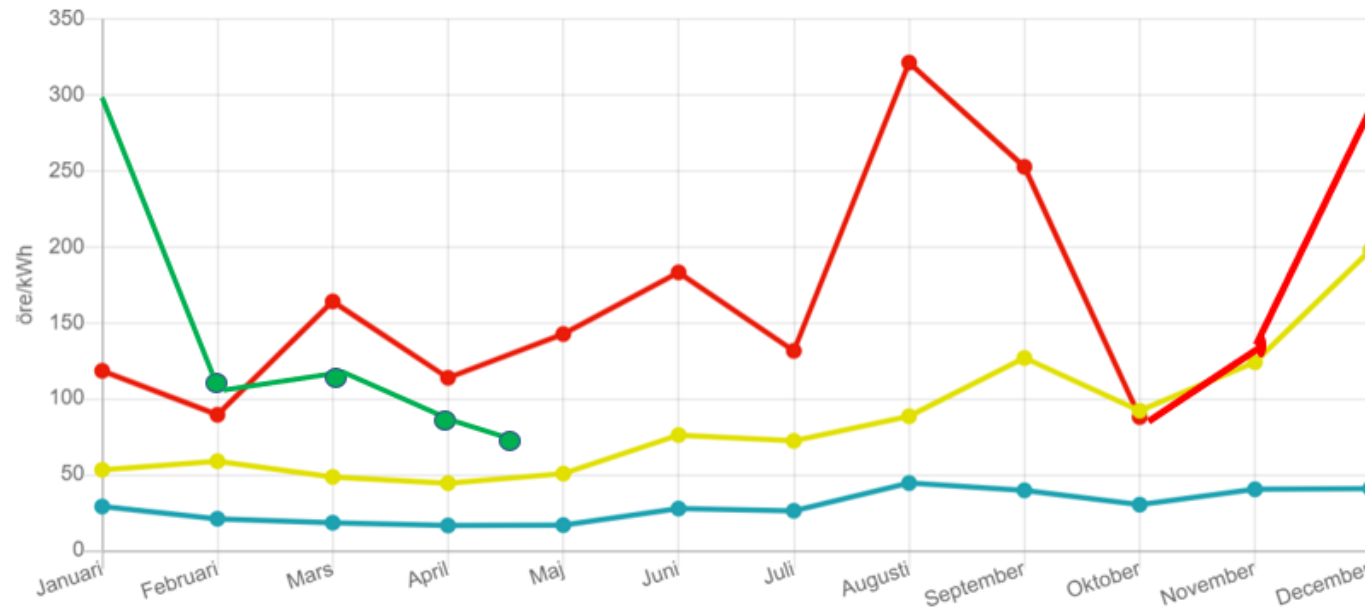
- Vem är prissättande (kraftslag respektive geografi)
- Statistik där det kan utläsas hur budpriserna utvecklas över tid i relation till tillgång på vindkraft, exportvolym, importvolym, överföringsbegränsningar mellan elområdena, mm

Lagstiftaren får baserat på denna informationen ovan förhålla sig till i vilken omfattning som tillförsel av el kan anses fungera tillfredsställande enligt de marknadsregler som finns idag och eventuella behov av kompletterande reglering.

Vart är elpriset på väg?

På kort sikt?

- Enskilda länder vidtar åtgärder för att skydda sina intresse (Spanien, Portugal, Polen, Norge, Tyskland, m.fl). Sverige har enbart laborerat med "allmosor".
- EU åtgärdspaket från 1 dec 2022 med takpriser på gas och el samt beskattning av övervinster, har "tryckt ner" elpriset i Europa. Innebär mindre "påfrestning" på Sverige. Vad händer efter den 30 juli?

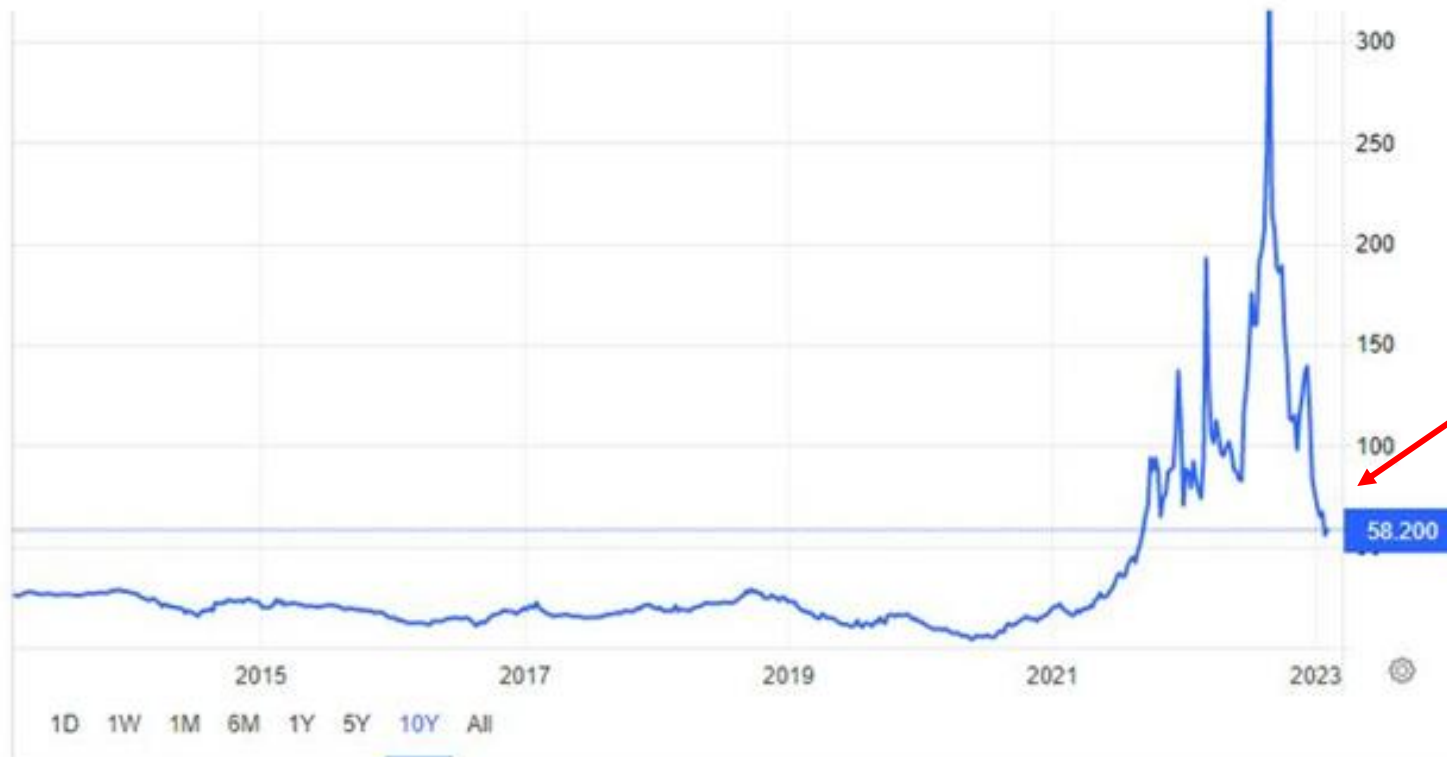

Igår var medelpriset på spotmarknaden:

SE1: 89 öre/kWh
SE2: 89 öre/kWh
SE3: 100 öre/kWh
SE4: 105 öre/kWh

- Naturgasprisets utveckling?

➤ Naturgasprisets utveckling

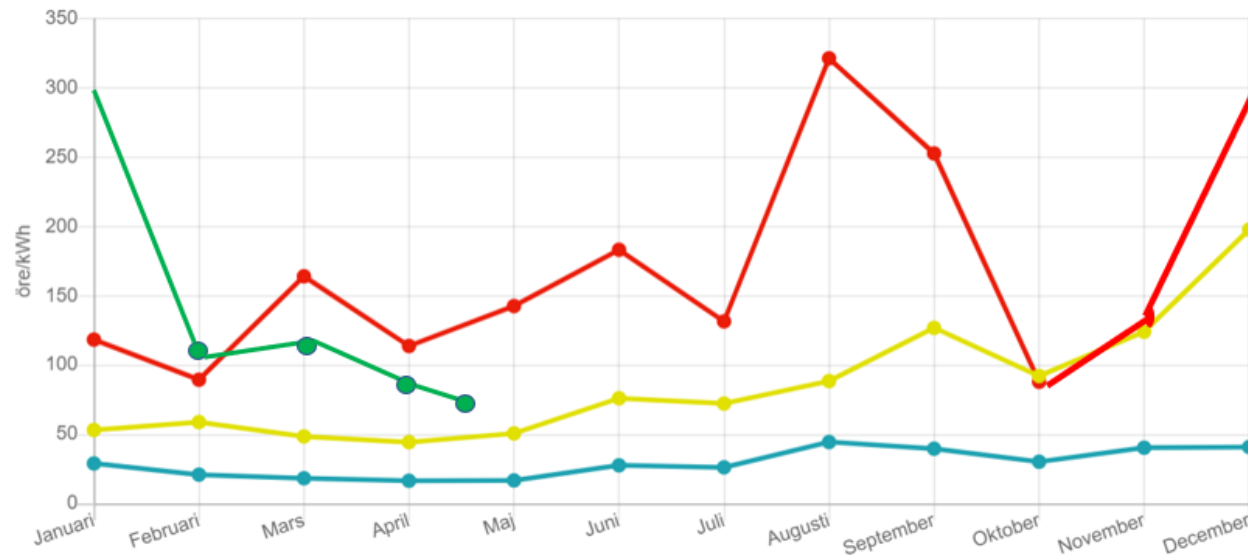

- Omställningar
- Reducering i användning
- Nya leveransvägar (LNG)
- Marknadsbeteenden?

På kort sikt?

- Enskilda länder vidtar åtgärder för att skydda sina intresse (Spanien, Portugal, Polen, Norge, Tyskland, m.fl). Sverige har enbart laborerat med "almoser"
- EU åtgärdspaket från 1 dec 2022 med takpriser på gas och el samt beskattning av övervinster, har "tryckt ner" elpriset i Europa. Innebär mindre "påfrestning" på Sverige. Vad händer efter den 30 juli?

Idag är medelpriset på spotmarknaden:

SE1: 89 öre/kWh
SE2: 89 öre/kWh
SE3: 100 öre/kWh
SE4: 105 öre/kWh

- Naturgasprisets utveckling?
- Elproducenternas beteende – Fri prissättning på en marknad utan konkurrens ..?

På lång sikt

- Är elen en samhällskritisk nyttinghet som nationalstaterna har ett ansvar för? Eller ska vi ställa denna till förfogande för grannländerna utanför Norden?
- EU's föreslagna reformerade elmarknadsmodell:
 - Marginalprissättningsmetodikens vara eller icke vara
 - Kraftbolagslobbyingens "hot" att elpriserna måste upp i den nivå vi sett det senaste året.
- Inga elkablar ska "klippas av", men vi ska inte bygga ut fler söderut innan vi har säkrat den svenska elförsörjningen.
- Mer reglerbar elproduktion i södra Sverige för att kompensera de 4500 MW som stängts ner.
- Succesivt kompletterande med havsbaserad vindkraft för att bidra med överskottselenergi
- Eliminering av flaskhalsar i stamnätet – nyttjande av den överskottsproduktion (30-40 TWh) som vi har idag och som växer fram till 2025 med ca 15 TWh (vind)
- Vem ansvarar för den elintensiva industrins behov av el de kommande 20 åren ?

Kommer svenska politiker och expertmyndigheter att fortsatt sitta på läktaren och inte ha någon åsikt, så blir vi ett batteri för Tyskland elbehov med elpriser som ligger 2-3 ggr högre än nödvändigt.

Budskap till våra politiker

Regeringen måste omgående tillsätta en arbetsgrupp under ledning av organisation som vill få stopp på förmögenhetsöverföringen och värna svensk elförsörjning över tid.

Regeringen måste säkerställa att den reformerade marknadsmodellen beaktar elkonsumenternas intresse av låga och stabila elpriser.

Inrättande av myndighet som övervakar prissättningen av el - för säkerställer att det finns en fungerande marknad - och som rapporterar till Regeringen.

Omstrukturera Svk i tre delar:

- Systemansvarig myndighet (50 Hz och säkerställande att befintliga produktionsanläggningar används på ett samhällsekonomiskt klokt sätt)
- TSO och EU motpart (myndighet)
- Bygga och driva stamnät (aktiebolag med staten som majoritetsägare)

För den som vill följa Beken teamets arbete, kan göra detta via LinkedIn och på www.bekenteam.se